

Mürvet Ece BÜYÜKÇALIK

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DOLAYLI AYRIMCILIK KAVRAMI VE DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI.....	7
1.1. FARKLI EŞİTLİK ANLAYIŞLARI KAPSAMINDA DOLAYLI AYRIMCILIK KAVRAMI VE DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI.....	7
1.1.1. Şekli Eşitlik Anlayışı: Benzerlik Yaklaşımı	14
1.1.2. Maddi Eşitlik Anlayışı: Farklılık Yaklaşımı ve Dezavantaj Yaklaşımı.....	19
1.1.2.1. Farklılık Yaklaşımı	26
1.1.2.2. Dezavantaj Yaklaşımı	29
1.1.3. Dolaylı Ayrımcılık Kavramını İçeren ve Dolaylı Ayrımcılık Yasasını Öngören Eşitlik Anlayışı	32
1.2. DOLAYLI AYRIMCILIK KAVRAMI VE DOLAYLI AYRIMCILIK BİÇİMLERİ	39
1.2.1. Dolaylı Ayrımcılık Kavramı	40
1.2.1.1. Dolaylı Ayrımcılık ile Doğrudan Ayrımcılık Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar.....	41

1.2.1.1.1. Ayrımcılığı Ortaya Çıkaran Nedenler Bakımından	47
1.2.1.1.2. Ayrımcı Tutum ve Davranışların Gerçekleşme Şekilleri Bakımından	51
1.2.1.1.3. Ayrımcı Tutum ve Davranışların Zihinsel Gelişim Süreçleri Bakımından... 54	
1.2.1.1.4. Ayrımcı Tutum ve Davranışların Yöneldiği Özne ile Ayrımcı Tutum ve Davranışları Ortaya Koyan Özne Bakımından	60
1.2.1.2. Dolaylı Ayrımcılık ile Maddi Eşitlik Anlayışı Dahilindeki Diğer Kavramlar Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	66
1.2.1.2.1. Geçici Özel Önlemler	66
1.2.1.2.2. Makul Uyumlaştırma	72
1.2.2. Dolaylı Ayrımcılık Biçimleri.....	77
1.3. DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞININ KÖKENLERİ	81
1.3.1. Dolaylı Ayrımcılık Yasağının İlk Görünümleri: “Gerçekte Eşitlik” Anlayışı	81
1.3.2. Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Tanımlanması: Farklı Etkiden Kaynaklı Ayrımcılık Teorisi	86
1.3.2.1. Temel Alınan Yasal Düzenlemeler	88
1.3.2.2. Griggs v. Duke Power Company Davası	90
1.3.2.3. Yasal Düzenlemelere Yansıması	97
1.3.3. Dolaylı Ayrımcılığın Avrupa Düzeyinde Yasaklanması.101	
1.3.4. Dolaylı Ayrımcılığın Avrupa Birliği Hukukunda Yasaklanması	106
1.3.4.1. Dolaylı Ayrımcılık Kavramının Temellerinin Kurulması	109
1.3.4.2. Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Unsurlarının Belirlenmesi.....	115
1.3.4.3. Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Normatifleşme Süreci	120

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKUNDA DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI	129
2.1. AVRUPA KONSEYİ SİSTEMİNDE DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI	130
2.1.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	132
2.1.1.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Ayrımcılık Yasağı	133
2.1.1.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Doğrultusunda Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	138
2.1.1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Doğrultusunda Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Unsurları ile İspat Yöntemi.....	141
2.1.2. Avrupa Sosyal Şartı ile Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı.....	148
2.1.2.1. Avrupa Sosyal Şartı ile Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nda Ayrımcılık Yasağı	151
2.1.2.2. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'nin Denetimi ve Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	156
2.1.2.3. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi Kararlarında Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	158
2.1.3. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu...	162
2.1.3.1. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun Türkiye Raporlarında Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	163
2.1.3.2. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun Genel Politika Tavsiye Kararlarında Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	166
2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİNDE DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI	169
2.2.1. Birleşmiş Milletler Sistemindeki Genel Konulu İnsan Hakları Sözleşmelerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	172
2.2.1.1. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi	173

2.2.1.1.1. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nde Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Kaynakları	175
2.2.1.1.2. İnsan Hakları Komitesi Görüşlerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	179
2.2.1.2. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	184
2.2.1.2.1. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Kaynakları	187
2.2.1.2.2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi Görüşlerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	197
2.2.2. Birleşmiş Milletler Sistemindeki Ayrımcılıkla Mücadele Konulu İnsan Hakları Sözleşmelerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	204
2.2.2.1. Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Temelli Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme	205
2.2.2.1.1. Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Temelli Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'de Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Kaynakları	208
2.2.2.1.2. Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin Görüşlerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	215
2.2.2.2. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme	218
2.2.2.2.1. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'de Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Kaynakları	223

2.2.2.2.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin Görüşlerinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	237
2.2.2.3. Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	242
2.2.2.3.1. Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Kaynakları	248
2.2.2.3.2. Engelli Hakları Komitesi'nin Dolaylı Ayrımcılık Yasağına İlişkin Değerlendirmeleri	262

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE HUKUKUNDA DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞI.....	271
3.1. TÜRKİYE HUKUKUNDA DOLAYLI AYRIMCILIĞI YASAKLAYAN YASAL DÜZENLEMELER	274
3.1.1. Anayasal Düzenlemeler Bağlamında Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	275
3.1.1.1. Genel Kural: Kanun Önünde Eşitlik/Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	276
3.1.1.2. Belirli Alanlara Özgü Dolaylı Ayrımcılık Yasağı...	288
3.1.2. Yasal Düzenlemeler Bağlamında Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	293
3.1.2.1. Normatifleşme Sürecinde “Anlamda” Vücut Bulma: İşçi İşveren İlişkisinde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı.....	293
3.1.2.2. Doğrudan Tanım: Engellilik Temelli Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	302
3.1.2.3. Kurumsallaşma Evresi (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu).....	306
3.1.2.4. Diğer Yasal Düzenlemelerde Dolaylı Ayrımcılık Yasağı	316

3.2.2.2.1. İspat Yükünün Yer Değiştirmesi Kuralının Uygulanması.....	372
3.2.2.2.2. İstatistiki Verilerin Dolaylı Ayrımcılığın İspatında Kullanılması	374
3.2.2.2.3. Mağdurlaştırmanın Yasaklanması	378
3.2.2.2.4. Yaptırım	380
3.3. TÜRKİYE HUKUKUNDA DOLAYLI AYRIMCILIK YASAĞININ DEZAVANTAJLI GRUPLARIN MADDİ EŐİTLİĐE ULAŐMASI İÇİN ETKİLİ BİR ARAÇ OLMASINA YÖNELİK ÖNERİLER	382
3.3.1. Dolaylı Ayrımcılığı Yasaklayan Yasal Düzenlemelere Yönelik Öneriler	383
3.3.2. Dolaylı Ayrımcılık Yasağının Denetimini Gerçekleřtiren Mekanizmalara Yönelik Öneriler.....	387
SONUÇ	391
KAYNAKÇA	399